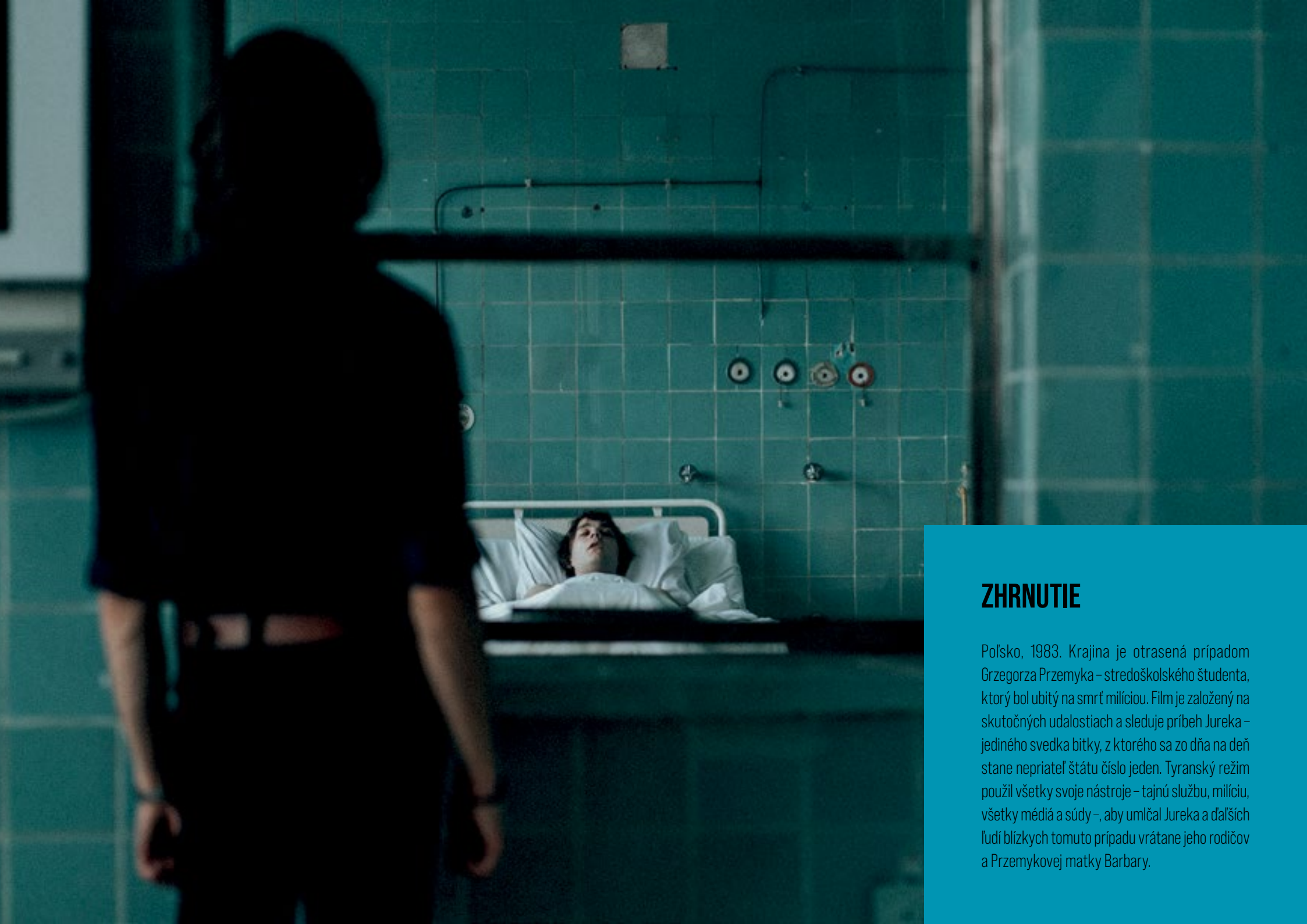

NEZANECHAŤ STOPY

FILM JANA P. MATUSZYNKEHO

MOSTRA INTERNAZIONALE
D'ARTE CINEMATOGRAFICA
LA BIENNALE DI VENEZIA 2021
Official Selection

ZHRNUTIE

Polsko, 1983. Krajina je otrasená prípadom Grzegorza Przemyka – stredoškolského študenta, ktorý bol ubitý na smrť milíciou. Film je založený na skutočných udalostiach a sleduje príbeh Jureka – jediného svedka bitky, z ktorého sa zo dňa na deň stane nepriateľ štátu číslo jeden. Tyranský režim použil všetky svoje nástroje – tajnú službu, milíciu, všetky médiá a súdy –, aby umlčal Jureka a ďalších ľudí blízkych tomuto prípadu vrátane jeho rodičov a Przemykovej matky Barbary.

VYJADRENIE REŽISÉRA

Film je zvláštny druh zrkadla. Dokáže sa ponoriť hlboko do duše človeka. Hlavnej postavy a rovnako aj diváka. Každý môže v zrkadle vidieť niečo iné a v tom je krása filmu. To je sloboda, ktorú potrebujeme. Grzegorovi Przemkovi na svojej slobode záležalo, keď si od neho 12. 5. 1983 policajt pýtal občiansky preukaz. Vedel, že mu ho nemusí ukázať, pretože v tom čase bolo stanné právo pozastavené. Tak mu ho neukázal.

Nikto nevie, kto zasadil posledný, smrtiaci úder, ktorý ho zabil. Je to kafkovské a pripomína to súčasne prípady. Keby nebolo očitého svedka, nikdy by sme sa o tomto príbehu nedozvedeli.

Film mi dal možnosť preskúmať rôzne perspektívy komunistického režimu v Poľsku v 80. rokoch. Je to naozaj zrkadlo s mnohými vrstvami. A my by sme sa mali pokúsiť nerozbiť ho. Len ak si to budeme pamätať, môžeme si udržať nádej, že sa to už nebude opakovať.

ROZHOVOR S JANOM P. MATUSZYNSKIM

Od Marty Balaga

Cezary Lazarewicz – Nezanedchať stopy. Prípád Grzegorza Przemyska, kniha, ktorá vás inšpirovala, obsahuje obrovské množstvo podrobných informácií. Ako ste pristupovali k písaniu scenára, keď ste mali k dispozícii také obrovské množstvo materiálu?

Film je také silné médium – dokážete vybudovať naraz toľko veľa úrovni. Rozprávate konkrétny príbeh a zároveň doň „pcháte“ najrôznejšie informácie, a to na niekoľkých rozprávačských úrovniach, ktoré sa v skutočnosti vôbec nerušia. Táto časť výroby filmu ma veľmi fascinuje.

Kľúčovým rozhodnutím v procese adaptácie tejto knihy bolo rozhodnutie obmedziť sa len na to, čo sa stalo v rokoch 1983 a 1984. Nakoniec Lazarewicz opisuje rozsiahly príbeh, ktorý by ľahko naplnil tri série televízneho seriálu. Okrem toho všetko, čo sa stalo po prvom súdnom procese, by sa dalo považovať za dramatické opakovanie. Keď sa teraz, po dokončení filmu, pozerám na toto rozhodnutie, myslím si, že bolo správne.

Na Przemyskovom prípade ma najviac oslovila asi zvrátenosť toho všetkého. Po mojom predchádzajúcom filme *Posledná rodina* (na základe príbehu maliara Zdisława Beksinskeho) aj *Nezanedchať stopy* silne protirečí predstave, že sa stačí spoliehať na to, čo nám povedia médiá. Nie je to tak.

Od začiatku je jasné, že Przemek umrel a v skutočnosti nejde ani o odhalenie skutočného vraha. Čo vás viedlo k prehodnotenie tradičnej štruktúry trileru?

Otázkou je, kde sa odhráva najviac násilia. Zaujímajú ma veci, ktoré sa samozrejme zdajú len na prvý pohľad. A potom, keď sa na ne sústredíte, uvedomíte si, že sú oveľa zložitejšie. Takto viete, že z toho môže nakoniec vzniknúť dobrý film.

V tomto filme bolo takýchto prvkov hneď niekoľko. Jurek Popiel, naša hlavná postava a svedok, videl väčšinu, ale nevidel všetko. Je to rovnaký uhol pohľadu ako v Antonionovom *Blow-Up*: chcete vyriešiť celú záhadu, ale je to nemožné. Veľmi ma to zaujalo, pretože poňatie pravdy, prinajmenšom v objektívnom zmysle slova, tu v skutočnosti neexistuje. Každý má svoju pravdu, ktorá sa dá ovplyvniť, a navyše, takmer každá postava má úplne odlišné motivácie.

Keď ukazujete konkrétnu éru, ako do nej vtiahnete diváka? Ako mu neustále pripomínate, že sa to nedeje dnes a pritom sa postaráte, aby ste ho neunudili kostýmami a mejkapom? Je to jednoducho len tým, že všetci neustále fajčia?

Myslím, že účesy a kostýmy – pokiaľ sú urobené správne – v určitom momente prestávajú byť dôležité a zároveň poskytujú silnú kulisu príbehu. Potom, ako som režíroval *Kráľa Varšavy*, ktorý sa odohráva v 1937 a je vyrozprávaný skôr v duchu klasických amerických filmov ako *The Godfather* a *Once Upon a Time in America*, som sa teraz obrátil viac k “novému Hollywoodu”. Myslel som na Coppolov *The Conversation* alebo Pollackov *Three Days of Condor*, alebo iné americké filmy zo 70. rokov. Mám na mysli hlavne filmový žáner, ale tiež som sa snažil o podobné filmové spracovanie a inscenačné prostriedky.

V dejinách poľskej kinematografie existuje mnoho príkladov historických filmov, ktoré sú hagiografické. Veľmi sa mi to nepáči, pretože postaviť niekomu pomník by nemalo byť cieľom filmu – cieľom filmu je skúmať príbeh a hľadať nejasnosti a univerzálne témy, ktoré nemajú nič spoločné s Varšavou v 80. rokoch. *Nezanechať stopy* je príbeh o tyranskom režime, ktorý predsa stále na mnohých miestach existuje. Týmto spôsobom je príbeh takmer spred 40 rokov prepojený so súčasnosťou, a preto sa dá teraz pochopiť bez ohľadu na to, koľko prešlo času.

Aký je váš prístup k zobrazovaniu skutočných ľudí vo filmoch? Mali ich vaši herci napodobňovať, dokonca aj keď sa v tomto prípade vo filme objavujú aj fiktívne povahy?

Film *Nezanechať stopy* je mozaika a čo sa týka týchto všetkých skutočných postáv, chcel som k nim pristupovať inak ako v mojom predchádzajúcom filme. Máme tu historické postavy: generála Wojciecha Jaruzelského, Barbaru Sadowsku, Grzegorza Przemyska. Chcel som, aby tieto postavy boli založené na tvárach, ktoré už poznáme, hoci obsadiť Grzegorza bola ťažká úloha. Potrebovali sme charizmatického chlapca, ktorý sa mu nevyhnutne nemusel fyzicky podobáť. Čo sa týka Jureka, hlavného hrdinu filmu, spolu s producentmi sme sa rozhodli, že jeho identita musí byť zmenená – z rôznych dôvodov. Videl som v tomto rozhodnutí istú slobodu, pretože takýto krok znamenal iný prístup k hlavným postavám, ako ten zvolený pri *Poslednej rodine*.

Vždy sa zdalo, že Przemyslov prípad ostane záhadou. A predsa, ako ste povedali, sa podobné príbehy dejú po celom svete.

Grzegorz Przymek bol pravdepodobne zadržaný, pretože nechcel ukázať svoj občiansky preukaz. I keď, ako sa neskôr ukázalo, ho mal stále pri sebe. Nechcel to urobiť, pretože stanné právo bolo pozastavené – jednoducho si obhajoval svoje občianske práva. Na prvý pohľad sa to zdá ako malý detail, ale v skutočnosti išlo o veľmi dôležité vyhlásenie. A v tomto kontexte naozaj nezáleží na tom, že sa to stalo už v roku 1983.

Natíska sa tu prirovnanie k vražde Georga Floyda a počas práce na filme som našiel najmenej sedem podobných prípadov. Čo mi na jednej strane dávalo nádej, že príbeh, ktorý rozprávam, sa ukáže byť univerzálnym, a na druhej strane ma to bolelo, že tento druh zneužívania moci sa dial a stále sa deje všade na svete. Dokonca nedávno v Poľsku došlo k prípadu, keď muž umrel po policajnom zásahu a vypukli kvôli tomu nepokoje.

Jediné, čo môžem ako filmár urobiť, je pozrieť sa na tento fenomén a snažiť sa nájsť príbeh, ktorý by stál za to ukázať na striebornom plátne. Bez toho, aby som vnucoval nejaké tézy a predovšetkým bez toho, aby som súdil svoje postavy, pretože každá z nich musí v nejakom systéme fungovať – každá z nich je inou figúrkou na tejto šachovnici. Teraz sa pozeráme na 80. roky z bezpečnej perspektívy. Je pre nás jednoduchšie rozhodovať kto bol „zlý“ a kto bol „dobrý“. Keď som čítal knihu, bol som šokovaný, že príbeh, ktorý sa stal ešte predtým, ako som sa narodil, môže vyzeráť tak súčasne a ako zrkadlo odráža rôzne podobné situácie. To je jeden z dôvodov, prečo som si myslel, že je potrebné ho sfilmovať.

**V prípade Goerga Floyd a vražda na filmovaná
tinédžerom. Przemek s tým nemohol počítať, ale
jeho smrť tiež vyvolala protesty.**

Przemekov prípad sa stal takým známym a dôležitým predovšetkým z dvoch dôvodov: bol tam svedok, ktorý to videl a tajnej službe sa ho nepodarilo zatknúť. Druhou skutočnosťou bola úloha otca Jerzyho Popieluszka, ktorý mal v tej dobe vplyv na veľa ľudí. Aj vďaka nemu sa celá táto vec rozrástla do takých rozmerov. Smutným epilógom tohto príbehu bolo, že ľudia zodpovední za zbitie Przemka, ktoré následne skončilo jeho smrťou, neboli braní na zodpovednosť. To povzbudilo orgány, aby sa správili agresívnejšie, čo neskôr vyústilo, okrem iného, do vraždy Popieluszka. Toto je, samozrejme, len teória, ale možno keby ich vtedy potrestali, nikdy by sa to nestalo?

Vo filme je aj miesto pre trochu čierneho humoru, hoci hovoríte o takých tragických udalostiach. Hudba je však dosť dramatická.

Som rád, že táto irónia do toho niekde zapadá. Čo sa týka hudby, od začiatku som mal pocit, že by mala byť dosť expresívna. Začal som filmom *There Will Be Blood* (od Paula Thomasa Andersona) a hudbami k filmom od Jonnyho Greenwooda. Keď som pre to hľadal správny výraz, rozhodol som sa, že hudba by mala vyvolávať pocit tiesne. Útlak je spoločným bodom tohto celého príbehu a napadlo mi, že hudba by mala tieto postavy ešte viac „drviti“, uzavrieť ich v labyrinte, z ktorého nie je možné uniknúť. Dokonale to vystihuje práca Ibrahima Maaloufa.

Nadšený po filme *Posledná rodina* som aj tu chcel použiť nejaké piesne z toho obdobia, pretože to vždy poskytuje užitočný výklad. Som veľmi rád, že sme boli schopní získať práva na New Years Day od U2 – koniec-koncov je to pieseň, ktorá vznikla pod vplyvom hnutia Solidarita a udalostí počas stanného práva, čo sa odráža aj v celom príbehu môjho filmu.

Nezanechať stopy má veľa vrstiev. Je to meditácia o celom tomto prípade, ktorého osou je niečo neuchopiteľné, niečo, k čomu všetky moje hlavné postavy nemajú prístup: k moci.

Pracuje sa s hercami inak, keď máte tak veľa postáv?

Myslím, že všetkým postavám musíte dať vo filme priestor, aj keď to nie je úplne postavovo orientovaný film. Jurek Popiel sa zdá byť našim hlavným hrdinom, ale v skutočnosti ním je Gzegorz Przemek.

Stále sme sa rozprávali, kto sú tieto postavy, odkiaľ prišli a ako sa správali. Kto je Kisczakov podriadený Kowalczyk, ktorého hrá Tomasz Kot [známy z filmu *Cold War*]? Čo ho zaujíma? Alebo Jurekovi rodičia, ktorých vzťah je veľmi nejednoznačný? Tieto veci sa neobjavujú len tak náhodou, sú výsledkom mnohých a mnohých rozhovorov. Vždy sa snažím stretnúť sa s mojimi hercami individuálne, pretože stojí za to brať to všetko seriózne. Dokonca aj malá úloha sa môže ukázať ako kľúčová.

Určite som veľmi dlho pracoval na príbehu záchranára Wysockeho, aby sme ho mohli vložiť do malého množstva scén a zároveň ukázali, ako celá táto mašinéria dokáže človeka zlomiť. Chcel som mať statické zábery, z ktorých nedokážete nikam uniknúť – je to malá pocta filmu *Hunger* od Steve McQueena, ktorého si ako režiséra veľmi vážim. Nakrúcanie na 16 mm si tiež vyžaduje veľké sústredenie a motiváciu byť precízny, ale mne sa táto precíznosť páči. Vtedy mám pocit, že neplytvám nikoho časom, vrátane svojho vlastného. Podľa mňa musíte viesť diváka pevnou rukou. To je pravdepodobne najdôležitejšia vec v tejto práci.

REŽISÉR

JAN P. MATUSZYNSKI

Narodený v roku 1984. Vyštudoval filmovú réžiu na fakulte rádia a televízie Krzyszofa Kieslowskiego Slezskej univerzity v Katowiciach a absolvoval kurz dokumentárneho filmu na Wajda škole. Jeho dokument *Hlboká láska* bol okrem iného ocenený ako najlepší dokumentárny film na 36. IFF v Moskve a Strieborným rohom za najlepší celovečerný dokumentárny film na 54. FF v Krakove. Jeho hraný filmový debut *Posledná rodina* mal premiéru v Locarne, kde vyhral cenu za najlepší mužský herecký výkon a bol premietaný na viac ako 100 festivaloch po celom svete (vrátane Rotterdamu, Hongkongu, Palm Springs a New Directors New Films), kde vyhral množstvo medzinárodných cien. Jan tiež pracuje v televízii, jeho najnovší seriál *Kráľ Varšavy*, produkovaný CANAL+, bol uvedený na obrazovky v októbri 2020. *Nezanechať stopy* je jeho druhý celovečerný hraný film.

OBSADENIE

TOMASZ ZIETEK

Herec a hudobník, narodený v roku 1989. Debutoval v roku 2014 ako Jan Bytnar „Rudy“ vo filme *Kamene pre hradby*, vďaka ktorému sa stal veľmi populárny u poľských divákov. Zahral si okrem iného vo filmoch *Démon* od Marcina Wrona, *Carte Blanche* od Jaceka Lusinskiho, *Body/Cialo* od Malgozaty Szumowskej, alebo v britskej vojnovéj dráme *World on Fire*. Bol nominovaný na Orly – poľské filmové ceny za úlohu vo filme *Tichá noc* od Piotra Domalewskiego a na Oscara za film *Corpus Christi* od Jana Komasa. *Speedway* od Doroty Kedzierzawskej, s Tomekom vo svojej prvej hlavnej úlohe, mal svoju premiéru v 2021. Filmy so Zietekom v hlavnej úlohe čakajú na poľskú premiéru: *Nezanechať stopy* od Jana P. Matuszynskeho, *Eagle. The Last Patrol* od Jaceka Blawuta, ako aj *Operation Hyacinth* – poľský pôvodný film spoločnosti Netflix. Je členom Poľskej filmovej akadémie a Európskej filmovej akadémie. Od 2013 je Zietek spevákom, textárom a gitaristom skupiny *The Fruitcakes*, progresívnej big beatovej kapely, ktorá podpísala zmluvu s PIAS Recordings a predáva sa po celej Európe.

OBSADENIE

SANDRA KORZENIAK

Polská herečka, držiteľka ceny Pas Polityky v kategórii divadlo. Medzi jej úspechy patria úlohy v autorských filmoch – *Susedia* Grzegorza Krolikiewicza alebo *Neviditeľný* Pawla Sala, ako aj v mainstreamových filmoch ako *Španielka* Lukasa Barczyka alebo *Triple Trouble* Marty Karwowskej. Nedávno hrala vo filme *Diera v hlave* od Piotra Subbotka a v seriáli HBO *Doma*, režírovanom Krzysztofom Garbaczewskim, a aj v najnovšom seriáli TVN od Bartosza Konopka. Jej filmy, ktoré čakajú na uvedenie do kín, sú okrem iných *Les* od Joanny Zastrozny, *Deň, noc* od Kasie Machalek a Lukasa Machowskeho. V *Nezanechať stopy* od Jana P. Matuszynskeho Sandra stvárňuje hlavnú ženskú postavu Barbaru Sadowsku.

PRODUCENTI

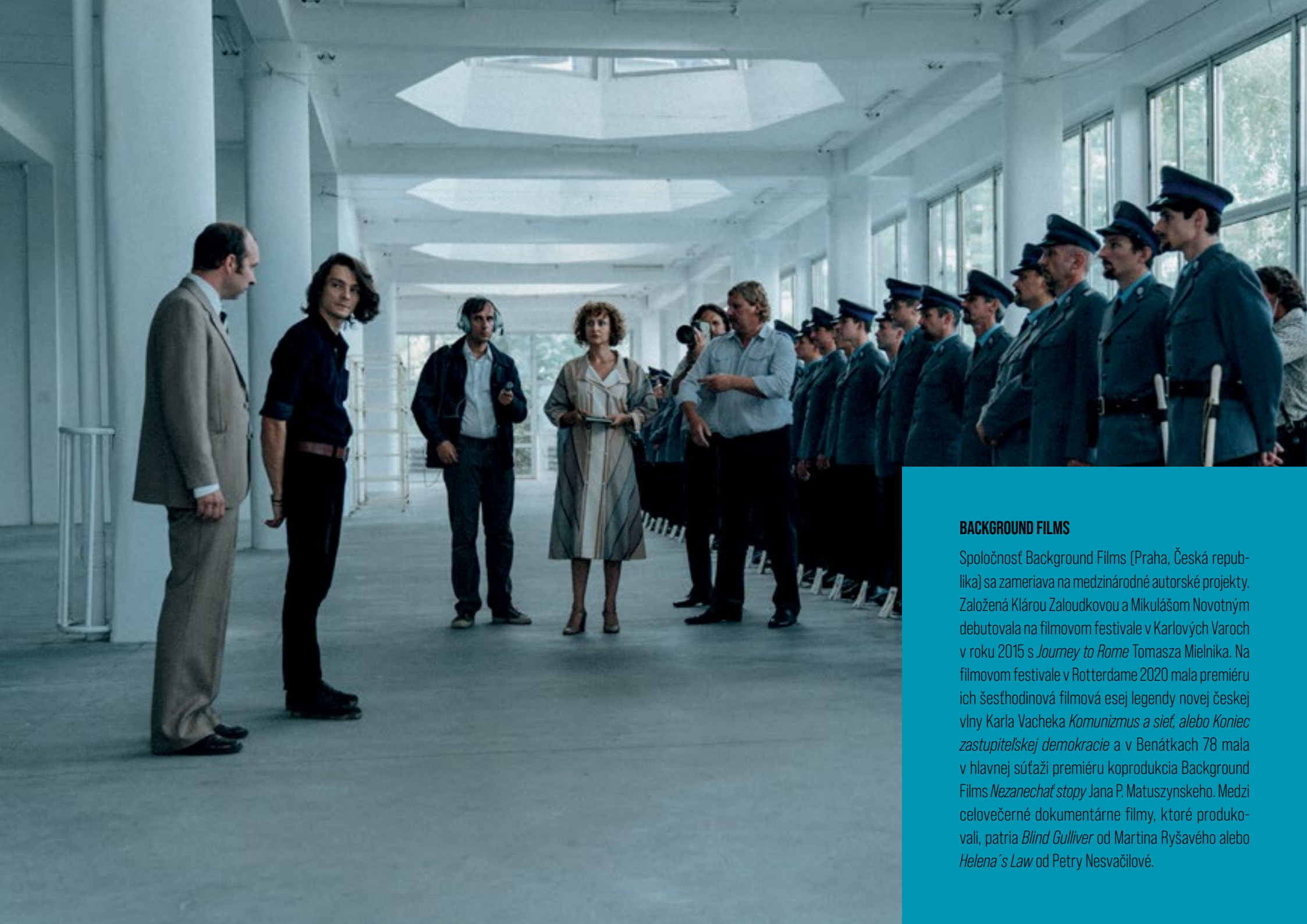
AURUM FILM

Aurum Film sa špecializuje na celovečerné filmy a produkciu prémiových televíznych seriálov. Založil ju Leszek Bodzak. Prvý celovečerný film produkovaný Aurum Film *Carte Blanche* Jaceka Lusinkeho mal premiéru v januári 2015. V 2016 štúdio produkovalo celovečerný film *Posledná rodina*, režírovaný Jan B. Matuszynskim podľa scenára Roberta Bolestoa, ktorý získal ocenenie Zlaté levy na filmovom festivale v Gdyni. Film mal premiéru v hlavnej súťaži Locarno IFF a v Poľsku ho v kinách videlo viac ako 540 000 ľudí. *Corpus Christi*, celovečerný film produkovaný Aurum Film (premiéra sa uskutočnila 11. 10. 2019), režírovaný Janom Komom podľa scenára Mateusza Pacewicza, prilákal do poľských kín takmer 1 600 000 divákov. Získal už viac ako 40 ocenení na festivaloch v Poľsku a v zahraničí (svetová premiéra v sekcii Benátske dni na 76. MFF Benátky), vrátane jedenástich Orlov – poľských filmových cien a bol nominovaný na Oscara v kategórii najlepší medzinárodný celovečerný film. *Magnézium* Macieja Bochniaka, gangsterská kriminálka odohrávajúca sa v medzivojnovom období 20. storočia, vyhral ocenenie Zlatý pazúr na Gdynskom filmovom festivale. Nový celovečerný film Jana P. Matuszynskeho *Nezanechať stopy* mal premiéru v hlavnej súťaži na festivale v Benátkach. V súčasnosti je film Jaceka Lusinskeho *Inverted* v postprodukcii a niekoľko projektov je v štádiu vývoja, ako napr. *Shine of the Sun* Jana Komasa alebo *Scarborn* Pawela Maslona. Ako výkonný producent Aurum Film produkoval vysokorozpočtovú výrobu filmového seriálu *Kráľ Varšavy* pre Canal+, ktorý režíroval Jan P. Matuszynski podľa románu Szczepana Twardocha.

LES CONTES MODERNES

Les Contes Modernes, t. j. Moderné príbehy, sa zameriava na účasť v intelektuálnych diskusiách v rámci našej súčasnej spoločnosti akýmikoľvek prostriedkami (beletria, animovaný film, kreatívny dokument a transmedia). Les Contes Modernes združuje autorov a umelcov rôznych žánrov (filmových režisérov, výtvarných umelcov, choreografov, tvorcov komiksov, filozofov, herných dizajnérov atď.), ktorí spochybňujú svet, ktorý nás obklopuje v celej svojej komplexnosti a ktorí kladú do popredia svojej tvorby estetické hľadanie. Naš umelecký proces, ktorý uprednostňuje pohyb tela viac ako dialógy, je pokusom vymyslieť univerzálny jazyk, prekročiť hranice. Les Contes Modernes je produkčná spoločnosť so sídlom v Auvergne, regióne Rhónskych Álp na juhu Francúzska, medzi Marseille a Lyonom, v La Cartoucherie, centre špičkového animovaného priemyslu. Les Contes Modernes podporuje projekty, ktoré rozvíjajú humanistický, empatický a tvorivý prístup k súčasnému svetu a budúcnosti.

BACKGROUND FILMS

Spoločnosť Background Films (Praha, Česká republika) sa zameriava na medzinárodné autorské projekty. Založená Klárou Zaludkovou a Mikulášom Novotným debutovala na filmovom festivale v Karlových Varoch v roku 2015 s *Journey to Rome* Tomasza Mielnika. Na filmovom festivale v Rotterdame 2020 mala premiéru ich šesťhodinová filmová esej legendy novej českej vlny Karla Vacheka *Komunizmus a sieť, alebo Koniec zastupiteľskej demokracie* a v Benátkach 78 mala v hlavnej súťaži premiéru koprodukcia Background Films *Nezanechať stopy* Jana P. Matuszynskeho. Medzi celovečerné dokumentárne filmy, ktoré produkovali, patria *Blind Gulliver* od Martina Ryšavého alebo *Helena´s Law* od Petry Nesvačilové.

FESTIVALY

Svetová premiéra: Súťaž v Benátkach
– Benátky 78

INFORMÁCIE O FILME

Originálny názov: Zeby nie bylo sladow
Slovenský názov: Nezanemhať stopy
Žáner: dráma, politický triler
Krajina: Poľsko, Francúzsko, Česko
Jazyk: poľský
Rok: 2021
Dĺžka: 160 min
Obraz: farebný
Pomer strán: 2.39:1
Zvuk: 5.1
Dostupný formát: DCP

OBSADENIE

Tomasz Ziętek ako Jurek
Sandra Korzeniak ako Barbara
Jacek Braciak ako Jurekov otec
Agnieszka Grochowska ako Jurekova matka
Mateusz Górski ako Grzegorz Przemek
Robert Więckiewicz ako Czesław Kiszczak
Tomasz Kot ako Stanisław Kowalczyk
Sebastian Pawlak ako Wysocki

ŠTÁB

Režisér: Jan P. Matuszyński
Scenár: Kaja Krawczyk-Wnuk
Podľa knihy: *Nezanemhať stopy. Prípado Grzegorz Przemek* od Cezary Łazarewicz
Výroba: Kacper Fertacz
Strih: Przemysław Chruścielewski
Výprava: Paweł Jarzębski
Zvuková úprava: Cyprien Vidal, Kacper Habisiak
Hudba: Ibrahim Maalouf
Produkčná spoločnosť: Aurum Film
Koprodučné spoločnosti: Les Contes Modernes, Arte France Cinéma, Auvergne-Rhône-Alpes-Cinéma, Canal+, Background Films, Magiclab, Česká televize, Mazovia Warsaw Film Fund
S podporou: Polish Film Institute, Provence-Alpes-Côte D'azur, Région Auvergne-Rhône-Alpes,
V spolupráci s: Centre National du Cinéma et de l'Image Animée and Czech Film Fund
Producenti: Aneta Hickinbotham, Leszek Bodzak
Koproducenti: Patrice Nezan, Laurent Versini, Mikulaš Novotny, Olivier Pere, Rémi Burah, Małgorzata Seck, Alicja Gancarz, Magdalena Ulejczyk, Anna Spisz

KONTAKT NA PRODUCENTOV

Leszek Bodzak, Aneta Hickinbotham
AURUM FILM
ul. Gubinowska 29, 02-956 Warsaw
www.aurumfilm.pl
+48 504 275 800
biuro@aurumfilm.pl

CELOSVETOVÝ PREDAJ

New Europe Film Sales
Puławska 152/5
02-670 Warsaw, Poland
www.neweuropesales.com

FESTIVALY

Natalia Dabrowska
festivals@neweuropesales.com
+48 698 903 038

MEDZINÁRODNÝ PREDAJ

Jan Naszewski
+48 600 173 205
jan@neweuropesales.com
Katarzyna Siniarska
+48 698 900 936
kat@neweuropesales.com

